

Tudor Leu

**D'ALE GURII LEULUI
AMINTIRILE ȘI RĂUTĂȚILE TATĂLUI MEU**

ISBN 978-973-9050-66-1

Editura REALITATEA 2011
bd. Dacia 126, tel./fax 6105659
tehnoredactare computerizată: Veronica Ionescu

TUDOR LEU
ID'ALIE GURII

ILIEUTIU

***amintirile și
răutățile tatălui meu***

REALITATEA

CAPITOLUL ÎNTÂI: D'ALE CELUI CARE A ÎNREGISTRAT

Ca să fie limpede: sunt consemnate în aceste pagini amintirile tatălui meu cărora el nu le dă decât cel mult atenție pălăvrăgită și doar în momente relaxate, când zice că nu lucrează. Zice, sau pretinde că nu lucrează, cu toate că, în materie de gândire, nu l-am văzut niciodată în repaos, oricând punând la cale câte ceva, mereu venindu-i idei noi și nepregetând să se și apuce de punerea lor în practică, mereu având în caiete sau în computer câteva lucrări noi cu care merge în paralel până când câte una îl prinde și se ambiționează să o termine concentrându-se asupra ei, așa cum cred că, în tinerețe făcea și cu femeile iar acum, cert lucru, face cu felurile de vin: Când are mai multe de ales și mai are bucuria să i se afle și prieteni specializați în jur - specializați prin exercițiu, vreau să zic, și nu prin pregătire științifică oenologică - atunci procedează la o temeinică degustare (specifică lui și nu celor de profesie, adică întâi cu metodele clasice ale acelor dar, apoi, punând vinul și la alte teste, precum datul pe gât al unui pahar întreg, sau încercarea de sprîț în mai multe proporții), iar apoi se fixează asupra unuia lucrând îndelung, adică începând cheful. Chef foarte democratic într-o oarecare măsură, **5**

adică în măsura în care sunt pe masă mai multe feluri sau mai multe soiuri de băuturi, fiecare comesean având dreptul să se orienteze și să se înveselească cu ce-i place. Dar, spun „întro oarecare măsură” deoarece la înveselirea propriu-zisă, aceea prin vorbe, el își ia partea leului, ceilalți urmând a pândi momente prielnice, a face slalom printre perorațiile lui și a avea prezența de spirit să țâșnească atunci când glasul său a tăcut pentru o clipă sau îndatoririle de gazdă îl fac atent cu alte îndeletniciri decât aceea de a-și întreține oaspeții cu monologurile sale. Eu, recunosc, fiind de-al casei și nebucurându-mă prea mult de atenția față de comesenii dar, mai ales, fiindcă m-am și obișnuit să-i ascult poveștile care nu se prea repetă, ci sunt întotdeauna altele, venind dintr-un sac fără fund care, dacă scoate uneori și „remake-uri” o face doar pentru că găsește o altă variantă, o altă interpretare sau nevoia de a argumenta un lucru nou prin ceva deja cunoscut - de când m-am hotărât să le transcriu, sunt mai atent la ele și pierd rarele ocazii când, prin limbarița lui, cum îi place să spună, aş putea să-mi fac loc pentru vreo replică. Pierd această ocazie, intervin mai târziu și, bine-nțeles, greșesc întrerupându-i tocmai ce reîncepuse el să spună, fapt pentru care sunt pus la punct și, până să mai am ocazia să intervin, dacă nu uit ce-aș fi vrut să spun, oricum îmi dau seama că nu era nici atât de important, nici atât de interesant sau de hazliu cum mi se păruse în spontaneitatea primei porniri, așa că renunț, sau ezit și iarăși nu mai sunt pe fază când simt din nou impulsul de a interveni.

Aș fi rău însă, dacă nu aş recunoaște că nu același lucru se întâmplă și cu alți convivi, tatăl meu fiind un om de lume, chiar dăgăstos cu prietenii cărora le dă mare ascultare în două cazuri: atunci când îi invită sau le cere să spună ceva care interesează conclavele comesenilor, sau atunci când ei, prin propria lor știință știu să pândescă momentul când el pune punct unui subiect și să țâșnească ei cu al lor. Dar repede, ca la o interceptare de șut. Atunci, cu

toată sportivitatea, tatăl meu este fair-play, ascultă cu atenție și chiar îi pune la ordine pe cei care, invidioși că n-au avut prezența de spirit, ar vrea să intervină și ei. „Nu are nimeni dreptul să intervină până când cel care vorbește nu a pus punct spuselor sale” - este unul dintre principiile de bază ale chefurilor cu adevărat intelectuale la care tot asist, chefuri la care de obicei se spun lucruri mult mai interesante decât la pretențioase întruniri academice, ca să nu mai vorbim de cele politice !... Și, mai ales, se spun lucruri noi. „Se fac glume, nu se *recită* anecdote cunoscute sau preluate din repertoriul cunoscut” - este altul dintre principiile de bază în virtutea căruia, vai de cel neavizat care, spre a fi și el spiritual, vine cu vreo vechitură și-o trânteste la modul rutinat la care-o fac cei mai multi oameni care obișnuiesc „a se da rotunzi cu bancuri făcute de alții”. Am asistat, într-o asemenea situație, la un moment când Fănuș Neagu, din bunătatea lui plină de setos umor, a devenit sarcastic și i-a spus unui asemenea tip care nu s-a lăsat până nu s-a etalat cu un banc prăfuit: „Dobitocule, nu știi cu cine te afli la șpriț; ai nota doi și treci la altă masă !”. Iar tatăl meu, ca să îmblânzească lucrurile, le-a turnat tuturor în pahare, inclusiv dobitocului, dar a precizat ritos subliniind nevoia de inedit a întâlnirilor lor, sau chiar capacitatea de act intelectual spontan inedit a personalităților lor: „Domnilor, noi nu ne strângem la un pahar ca să spunem glume, ci ca să facem glume”.

Se fac glume, se fac farse, calambururi și epigrame; într-un cuvânt, se produce umor și spirit, se evocă situații umoristice sau oameni de umor, se încing discuții serioase, deseori contradictorii, pe teme grave, ce răscolesc pregătirea intelectuală sau capacitatea de informare a fiecăruia, adică oamenii se iau în serios, nu-și permit banalitățile care constituie prilejul de chef al multor categorii de persoane și, mai ales, e respinsă stereotipia cu care destui petrecăreți, manevrând un bagaj limitat de glume arhivate și catalogate după împrejurări, știu să pară mondeni și „de lume”, jucând de fapt un rol învățat

înainte și nefăcându-și probleme pentru faptul că nu contează pe spontaneitatea gândirii. Prin chefurile tatălui meu, pot spune că am asistat la mari întâlniri de creatori care, nu atât bețivindu-se cât chefuind, petrecând ore cu atât mai îndelungate cu cât spiritul li se încingea în mod creator, produceau delicioase momente de invenție spontană care, pesemne, le ascuțeau spiritul, le perfecționau mecanismele invenției artistice, pentru a fi și mai buni la masa de lucru. Cu alte cuvinte, această inventivitate spontană constituie pentru ei o exersare continuă a mijloacelor cu care își practică și arta serioasă, tot așa cum, instrumentiștii de geniu repetă mult în secret, în cămașă și papuci, până ce îmbracă fracul pentru marea virtuozitate de pe podiumul de concert.

Dar, în ciuda afirmației pe care am făcut-o la început, văd că de la un ton de comentare și consemnare, am început să trec la unul de amintiri, ceea ce nu este compatibil cu prezentul acestor chefuli care se continuă și astăzi, tatăl meu și cei din jurul lui ne fiind amintiri, ci prezente vii, al căror exercițiu în această direcție continuă cu aceeași intensitate, același apetit și aceeași permanentă căutare de prilej pe care o constituie întotdeauna găsirea unui vin bun, a unei băuturi sănătoase, a unei ambianțe plăcute pentru acest academism boem care întotdeauna a sfidat banalitatea burgheză a celor care se bucură de mijloacele materiale și de ofertele sofisticate ale pieții dar, fiind lipsiti de spirit, cad în banal, chiar în vulgar sau, mai rău, cad în nimicul lipsei de comunicare pe care-l aduce invazia sculelor moderne. Am ezitat la sintagma de „banalitate burgheză” întrucât, crescuți în socialismul acceptat vrând-nevrând de părinții noștri, reajungerea la îmburghezire este pentru generația mea un ideal cât se poate de pozitiv. Dar lectura cărților de tinerețe a generației părinților mei, acele opere ce circulau în toată lumea înainte de a fi apărut literatura de gloriificare a eroilor sovietici, a leninismului și ceaușismului, fără să instige la „lupta de clasă” prin care și-au

justificat dictatura comunistii, de la „Burghezul gentilhom” și încă dinainte de Moliere încoace, nu se sfiau să batjocorească limitarea spirituală a celor ce știau să facă doar bani și să se împăuneze cu ei fără să-și dea seama că, doar câștigurile materiale, nu le pot aduce cultura și spiritul. În sensul acesta, de limitare burgheză între a produce bani și a-i consuma, de adormire spirituală și nepăsătoare existență doar la nivelul râvnei pentru bunuri de consum, cu umor, tatăl meu arată că, după inculții și înfricoșării limbajului de lemn, reîncepe să apară pericolul de golicieune sufletească a oamenilor de astăzi. Pentru că, jur, chefuri ca ale tatălui meu și ale prietenilor lui nu le cumperi cu tot aurul din lume; și, degeaba pui pe masă cele mai frumos ambalate produse ale pieții de consum, dacă sufletește rămâi gol și vulgar. Asistând de mai bine de patruzeci de ani la marile bucurii intelectuale și vorbe de spirit pe care le poate produce un vin bun la niște intelectuali de rasă care nu țin seama de conveniențele banale, ci doar de regulile bunului simț ale unei gândiri superioare, eu pot garanta aceasta. Ba, chiar mai mult, fie autocenzurându-mă eu, fie fiind pus la punct când mi se simte neîndemnarea intervenției, pesemne că încerc să mă răzbun acuma așternând pe hârtie, fără cenzura lor severă în materie de banalitate, cele ce am auzit zeci de ani de la asemenea oameni.

Poate că fac un act indiscret, poate e o defulare în a scrie ceea ce ei consideră că nu este demn de scris, ci poate fi considerat doar un exercițiu de relaxare și odihnă între momentele lor grave, atunci când sunt numai ei înșiși, față-n față cu hârtia. Și, poate chiar, nu voi avea același succes monden ca ziaristele care publică romane între copertele cărora constați că nu e proză, ci sunt doar reportaje despre propriile lor aventuri sexuale cu sportivi, cu diplomați sau patroni mai naivi cu care se căsătoresc, sunt cel mult articole de analiză economico-financiară dacă e vorba de aventurile lor cu oameni de afaceri, ori cronici judiciare atunci când reportera își notează

reacțiile trăite în pat cu cavalerii corupției contemporane. Dar, oricum, ca și la acele autoare, e o defulare necesară: defularea de a vorbi despre acte la care ai fost mai mult observator decât participant activ. Păcat că nu-și dau seama de asta amărății care le cad în plasă crezându-le îndrăgostite, când ele nu sunt decât reporterite care fac anchete pe viu.

Cât despre tentația de a trece la tonul de amintire care nu își are aici locul, aceasta cred că a apărut în momentul în care am pomenit numele nemaipomenitului și atotcuceritorului pentru mine, Nea' Fane, astăzi academicianul Fănuș Neagu, cel cu care tatăl meu forma o adevărată frăție în acest sens, atâta vreme cât a trăit și Ion Băieșu, cel mai dulce și mai de spirit dintre prieteni, așa cum îi era bine stabilită eticheta în familia noastră. După alte asemenea amintiri de superbă boemă cu înalte valențe artistice și intelectuale în care ei erau ciracii dintr-un grup mai mare cuprinzând semnificative personalități ale generației de dinaintea lor, cum era nașul meu Mihai Dragomir și nedespărțiii prieteni ai acestuia Radu Boureanu și Nicolae Tăutu, Tudor Mușatescu și Alexandru Șahighian, Geo Dumitrescu, Dimitrie Stelaru, Nicolae Jianu, Laurențiu Fulga, Dragoș Vicol, Constantin Chiriță, George Dan, Gheorghe Dinu, Ben Corlaci, Nicolae Mărgeanu, pictorii Lucian Grigorescu și Henry Catargi, sculptorii Ion Vlad și Naum Corcescu, actorii Nicolae Gărdescu, Tudorel Popa, Stefan Ciubotărașu și bunicul meu Gheorghe Novac, toți aceștia aducând cu ei tradiția unor și mai vechi generații de mari celebrități ale boemei artistice bucureștene și mutând-o, de la „Capșa”, „Nestor” și „Cafe de la Paix”, deoarece reprezentanții moralei proletare desființaseră cafenelele burgheze lăsând să funcționeze numai cârciumile muncitorești, la „Ambasador”, „Grădinița”, „Mircești” sau „Berlin” , troica reprezentată de Fănuș, Băieșu și tatăl meu a dus mai departe tradiția pe toată maturitatea generației lor în aceleași locuri sau la „Blocul

Turn”, „Colonade” și, bine-nțeles, Casa Scriitorilor, ca și la casele de creație de la Sinaia și de la mare, adunând alți mulți congeneri și oameni din generațiile mai tinere ale căror nume mi le voi aminti pe parcurs.

Și, apropo de cele afirmate mai înainte, încep cu o întâmplare din grădina restaurantului „Berlin” de pe strada Constantin Mille, singurul loc din București unde se găsea în comerțul socialist bere germană „Radeberger” și funcționa un club de noapte, adunând, pe lângă scriitori și ziariști, lumea teatrelor din jur, ceva vârfuri sportive, ceva intermediari comerciali sau reprezentanți de firme aduși de gulerati de la comerțul exterior sau de damele cu voie de la poliție, bursieri arabi sau negri care nu mai terminau facultatea zeci de ani pentru că ei erau bișnițarii de ieri deveniți oamenii de afaceri de astăzi și, bine-nțeles, cât cuprinde, ginitorii de profesie sau amatorii racolați, completând eșalonul chelnerilor care n-aveau cum trage tot timpul cu urechea, de vreme ce trebuiau să și servească.

Dar, resemnați în dictonul că „poliția e cu noi, oriunde”, lor nu le păsa de asta. Berea era bună și consumația nu prea scumpă, iar aluziile politice făceau parte din folclorul pe care ei doar îl mai îmbogățeau, nemaifiind chiar vremurile în care sărmanul Păstorel Teodoreanu, la fiecare două-trei epigrame era luat la anchetă, iar la câte un ciclu mai mare dispărea pentru luni sau ani, cu toate că-l avea apărător pe fratele său Ionel.

Exista, în mediul acesta de prelungire a boemiei de altă dată, desigur și metoda circulației pe la mese a unor actori cunoscuți care, în schimbul unor glume, colectau câte o bere. Un cuplu de bețivi, consacrat pentru teroarea la care-i supunea Dinu Săraru, director auster al Teatrului Mic de alături, era format din superbii și ultratalentații, Dumnezeu să-i ierte, (calificativele aparțin tatălui meu, eu doar le transcriu) Vasile Nițulescu și Dumitru Furdui, cărora li se adăuga din când în când și Nino, Ion Anghel, foarte bun în

ecranizări precum „D-ale Carnavalului”, sau Nuni Anestin, fiul marelui caricaturist care moștenise talentul și nu avea nevoie să tapeze pentru că se așeza la o masă și desena. Dar ceilalți, profitând de legenda austerității lui Săraru (care, plăcându-i să se dea mare, într-adevăr îi muștraluia; dar, de amendat, nu avea el inima aia fiindcă ținea la artiști !), fiind mereu cu buzunarele goale, apăreau cu triste figuri debusolate plângându-se: „Iar ne-a amendat fiara de Săraru c-am venit beți la spectacol; iar n-am luat nimic la chenzină”. Fapt pentru care, primele două, trei beri și le câștigau pe veresie. Dar dacă tristețea cu amenda se uita, setea nu; și, pentru celelalte pahare, ei trebuiau să muncească: Treceau pe la mesele unde cunoscuții îi acceptau, iar ageamiii erau chiar încântați să primească un mare actor. Și începea repertoriul de glume, bineînțeles, cunoscute care, chiar fumate fiind, oricum erau spuse cu mai mult haz decât conversația banală a unor oameni banali, Miticii de azi ai lui Carageale mândrindu-se că-i au la masă chiar pe interpreții celor de ieri.

Într-un asemenea turneu, Mitică Furdui ajunge la masa alor noștri și, din reflexul de a-și câștiga cinstit berea începe, fără a mai cere voie, să spună un banc vechi, bruindu-l pe Ion Băieșu care, bineînțeles, chiar dacă inventa ceva, sau dădea cine știe ce înțeles sau interpretare unui fapt cunoscut, o făcea inteligent, spontan și cu hazul lui adevărat. Atunci, tatăl meu, care era îngăduitor cu cei care se lipeau ca să bea și ei un pahar, dar devenea foarte rău când aceștia credeau că pot să și deschidă gura întrerupându-i pe ei, cei câțiva care aveau comunicarea lor pe aceeași lungime de undă intelectuală, nu l-a iertat:

- Tâmpitul, măcar ai fost în stare să-ți dai seama ce lucru interesant spunea Guță Băieșu ? !... Crezi că noi nu știm gluma aia răsuflată pe care vrei tu s-o spui ? !... Păi noi am făcut-o, mă !... Iar acuma, din gura lui Guță, dacă tu nu l-ai fi întrerupt, ar fi ieșit una nouă !...

L-a iertat greu, amenințându-l cu cea mai gravă pedeapsă:

- Când vii la masă la noi, să fii pregătit să plătești tu. Plătești și ascuți în tăcere !... Că de la noi înveți vorbele cu care-ți câștigi berea pe la alte mese !

Asta nu-nseamnă că nu era prieten cu Furdui. Tata l-a iubit, l-a primit la noi în casă, l-a adus la petreceri cu bunicul meu la Poiana Țapului. Ba, o dată, fiindcă erau mulți invitați și ne mai având destule plăpumi, culcându-l pe Mitică lângă un calorifer electric, l-a învelit numai cu un covor scortșos, care nu conta că nu se lipea de trup, câtă vreme acolo era mai cald decât în celelalte camere. Numai că peste noapte a avut loc o pană de curent pe care noi, cei de sub plăpumi n-am simțit-o. Dimineăta, când ne-am dat seama, am crezut că-l găsim pe Mitică bocnă. L-am găsit numai beat; fiindcă, vorba lui: „Își pregătise lângă pat o sticlă cu încălzirea pe dinăuntru”.

Sărmanul Mitică !... S-a sinucis la Paris, după ce-și văzuse visul pe care-l proclama între prieteni: „vreau să fiu un Mitică neînconjurat de Mitici și nici conducându-mă un director ca Săraru” !... Pentru asta s-a pregătit imens. Se împrietenise cu bunicul meu și, de câte ori avea timp, se ducea la noi la Poiana Țapului unde, în liniște, învăța zeci și zeci de roluri în limba franceză. Se pregătea să „defecteze” cum, pesemne, securiștii au inventat termenul sau l-au preluat de la alții de aceeași meserie. Parisul nu trebuia decât să-i dea o scenă pe care să joace acele roluri din prima clipă când va pune piciorul acolo !... Asta era pe atunci visul artistului român, dacă i se ivea ocazia s-o șteargă. Cel puțin așa cred eu pentru că, din când în când, tatălui meu i se refuza viza de ieșire, iar el făcea memorii atrăgând proștilor suspicioși atenția: „Nu confundați scriitorii cu alte categorii de artiști. Eu scriu în limba română și am cititori în limba română. Oricât mi-ar place înafară, n-am nici cui nici cum să mă adresez. Eu am această cătușă, așa că nu e nevoie să mi se pună alta !”... Și tare se chinuia că nu putea să-și picteze sau să-și fluiere ideile beneficiind de un limbaj artistic universal !

Acum de-abia, gândindu-mă la Furdui, îmi dau seama că această tară apăsa și asupra actorilor. El a încercat s-o depășească. A gândit mai multe spectacole sau monologuri din literatura clasică, pe care să le poată face de unul singur. Le-a și jucat aici; avem afișul cu un Dostoievski memorabil. Le-a jucat obținând mare succes dar, în secretul visului său, le-a învățat și în franceză. Apoi a găsit momentul când să le spună securiștilor „pa” și să scape de amenințarea de a se rățoi la el Săraru. A trăit ani buni în Franța; a trăit chiar și momentul când a revenit de la Paris victorios, într-un București liber. Apoi s-a întors la Turnul Eiffel și, de pe un bloc ce-i concura înălțimea asupra peisajului parizian, s-a aruncat ca-ntr-un zbor spre eternitate... „De ce-o fi făcut asta de-abia după ce nu mai era un fugar ?... De ce-o fi făcut asta după ce a avut ocazia să bea cu prietenii într-un București liber ?... De ce-o fi făcut-o după ce ei s-au bucurat să-l vadă și nu-i mai era nimănui teamă să se vadă unul cu altul ?... De ce, după ce i-a văzut și pe ei liberi (și chiar încă entuziaști în tranziția aceea cam inconștientă din anii '91 sau '92), după ce le-a spus „la revedere” întorcându-se la Paris, a găsit cu cale să spună întregii lumi „adio” ? !... „Ce știa el, personaj dostoievskian la fel ca și cele pe care le jucase ? Adică ce știa el în acel moment, mai mult decât puteau să afle ei, despre viitorul omenirii ? !”... - Sunt întrebări pe care tatăl meu și prietenii lui și le pun în jurul mesei la care stătuse cândva și Dumitru Furdui. Ca dovadă că nu toate amintirile lor sunt vesele și nu toate petrecerile lor sunt de zurbagii inteligenți și culti care au prea multe de spus, ca să-și mai poată permite banalități, sau chiar spuse frumoase care, prin repetare devin banale.

Poate de asta eu tac, sau dau cu bâta-n baltă când vreau să spun ceva. Și atunci mă retrag complexat, permițându-mi doar să notez cele ce aș fi avut de spus. Dar rareori și acestea pentru că, de cele mai multe ori îmi notez, ca să nu uit, cele ce-și amintesc ei, formulările pe care le folosesc ei, chiar și frazele contradictorii prin care ei

descriu lucrurile când într-un fel când într-altul.

Constatând acest lucru, al faptului că, repetate (rareori, atunci când e nevoie, sau față de cineva căruia trebuie să i se aducă la cunoștință) amintirile, judecățile de valoare și chiar poantele sau glumele lor nu mai au aceeași formulare ci, uneori ca stil, alteori ca interpretare, alteori și ca stil și ca interpretare și chiar ca amănunte - ele diferă, am fost tentat o vreme să pun aceste diferențe pe seama inconsecvenței, a dubiilor, sau a lipsei de memorie. Și chiar să atrag atenția tatălui meu asupra vreunui amănunt schimbat. Mi-am dat seama, însă, că nu aveam dreptate. Că era vorba de aceleași lucruri relatate în stări diferite, în condiții diferite sau către interlocutori diferiți. Sau, chiar, integrate într-o altă idee de la care pornise discuția, deci fiind necesar a le privi dintr-un alt unghi, sau a le sublinia un alt aspect al interpretării. Totuși, nu m-am convins total cât de utile sau de justificate ar fi aceste schimbări sau variante, decât când mi-am dat seama de nevoia de nou a acestei categorii de oameni care sunt creatorii. De faptul că, inventatori de situații sau de exprimări fiind ei ca poeți sau prozatori, n-au chef să repete papagalicește o relatare atunci când o reiau, tocmai pentru că talentul lor este căutător de sensuri, de nuanțe, de gestică, sau tonalitate, sau lexic prin care se exprimă noul. Actorul își cunoaște „cârligele” și știe exact pe ce mizează ca să obțină aplauzele. Tot omul care-și dorește succesul public are câteva poante sau câteva gesturi ale lui, pe care le folosește când e cazul. În general, în viața publică nu ne facem probleme nici de stereotipie, nici de lucruri repetate mecanic, atâta vreme cât ne merge, cât ne putem impune în fața altora, cât credem că avem succes. Oamenii banali se suportă unii pe alții în banalitățile lor. Spunând asta, tatăl meu amintește cu plăcere cinică de o doamnă distinsă care era atât de convinsă de succesul de care se bucura în societate inteligentul ei soț, încât îl îndemna în fața tuturor: „Spune, George, spune una din anecdotele tale cu care ai atâta succes; spune-o

pe aia cu ciobanii și turista !”... De fapt, acel domn George știa o singură anecdotă: Cea cu ciobanii pe care-i interpreta în dialect ardelenesc și turista vorbind stricat englezește, în așa fel încât ieșea un joc de cuvinte între înțelesul neaș și cel în limba lui Shakespeare, trezind ușoare zâmbete. Pe asta o știa, cu asta pigmenta petreceri searbede interpretând-o actoricește spre mândria soției sale, în momentele alese de ea, consoarta care-l flata vorbind la plural despre “anecdotele cu care are succes”... Este aceasta metafora ce exprimă cel mai plastic banalitatea relațiilor stereotipe între oameni limitați intelectualicește, care nu trăiesc plăcerile creației. Este mulțumirea banală de a fi învățat ceva ca să poți repeta, este cantonarea în convenții general acceptabile care conduc până la ipocrizia cu care, grupuri întregi de oameni care se cunosc de o viață, fiindcă nu i-a dăruit Dumnezeu cu spiritul inovației, se suportă reciproc spunându-și același lucru pentru a zecea sau a suta oară și chiar se distrează împreună la petreceri în care își repetă unul altuia aceleași glume sau aceleași anecdote, cu aceleași inflexiuni vocale și cu aceleași pauze retorice și, în plus, cu aceleași aplauze sau râsete de complezență și cu aceleași calificative pe care și le dau reciproc: „E foarte bună !... Bravos !... Am s-o spun altora !”... Pe când, cei mai cinici au propus ca, în asemenea situații, să nu se mai spună anecdota, ci numai numărul ei, la care ceilalți să râdă și să aplaude.

Ei bine, eu asist de vreo patruzeci de ani la altfel de întâlniri, în care oamenii simt nevoia să fie altfel de fiecare dată, tocmai pentru că sunt ființe creatoare și vor să aducă ceva nou sau, mai mult decât atât: pentru că știu ei, au ei talentul acesta de a face fiecare clipă altfel, de a veni în fiecare situație cu altceva sau de a spune de fiecare dată ceea ce corespunde cu o altă stare. Nu-mi permit să rostesc sentințe, dar cred că asta este condiția creatorului. Iar, atunci când i-am atras atenția tatălui meu că, la el, chiar aceleași amintiri diferă de la o relatare la alta, el nu mi-a răspuns, ci mi-a arătat o pagină

fostă dactilografiată, devenită o mângălitură, un fel de arbore de trimiteri în diferite colțuri pe care se mai putea scrie câte ceva, o aglomerare de acolade așezate pe locul ștersăturilor și de rânduri de mână scrise printre rândurile dactilografiate, o pagină cu mai multe cerneluri, pe care el lucrase de mai multe ori până definitivase textul. „E un nărav, mi-a spus - sau, dacă vrei să ne exprimăm doct, e o deformare profesională. Eu, până să dau la tipar un lucru, fac zeci de corecturi. Schimb și revin și iar schimb, întorc cuvintele, regândesc frazele, modific topica spre a pune altfel accentele; șlefuiesc și reșlefuiesc nu pentru că aș fi un stilist grozav, nu pentru că aș umbla neapărat după o calofilă frumusețe a exprimării, ci pentru a scoate în evidență ideile cele mai valabile, cele mai interesante, cele mai pertinente dintre toate cele câte-mi trec prin minte. Eram spaima corectorilor pentru că-mi revedeam șpaltele de zeci de ori și, uită-te chiar pe cele tipărite, că tot mai schimb și, mai ales, mai adaug câte ceva pentru o eventuală versiune viitoare”.

Ascultându-i astfel, am ajuns la concluzia că, pentru ei, pentru oameni ca ei, nici amintirea, nici filosofarea, nici gluma, nici comentariul, nici măcar ipoteza pe care o propune unul la un moment dat, nu sunt formule de respect sau fraze uzuale prin care, de obicei, oamenii își arată altora cele învățate. Amintirea nu e o mărturie pe care morala i-ar obliga să o repete întrutocmai; filosofarea nu e o axiomă pe care știința i-ar obliga să o respecte întrutocmai; gluma nu e făcută malițios, numai ca să te amuzi pe seama altuia, ci este chiar un gest superior s-o faci pe seama ta dacă produci umor și veselie-n jur; comentariul nu e tot una cu bârfa, cu toate că, la o asemenea masă își găsesc loc amândouă; și, nici măcar ipoteza pe care o susține unul, nu este neapărat îndepărtată prin simplul fapt că altcineva susține o alta. Totul se poate schimba, completa, modifica sau chiar inversa în funcție de comeseni și de starea lor, un singur lucru rămâne stabil, ca între oameni de onoare și apreciere

reciprocă: promisiunea care, o dată făcută, în ori ce stare făcută, rămâne promisiune care se respectă. Restul, tocmai pentru că e vorba de spirite libere în efervescența ideilor, contrapuși dogmaticilor celor mai rigide învățăături, se poate discuta într-o pluralitate de forme, se poate lua în glumă sau în serios și, mai ales, în semn de destindere printr-un relaxat și prietenesc respect reciproc, orice afirmație sau informație se poate lua pe cuvântul de onoare al celui care o supune atenției pentru ca, tocmai din respect pentru platonicianul concept de „banchet”, să nu se ajungă la invecțiva de prost gust a lui „arată-mi mie pe ce te bazezi!”. Se respectă astfel starea fiecăruia, sau dreptul lui la a spune, retracta și modifica ce vrea și cum vrea.

Cam acesta ar fi „regulamentul interior” al mesei prietenești și mai ales, secretul prelungirii ei în spații și durate cât se poate de libertine și de neprotocolare, pe care mi l-am notat eu cu greu, ascultând când la unul, când la altul, văzând în ce constă delimitarea bunului simț de absurdități și relaxarea pe care aceasta o produce în veselia creatoare a convivilor, pe care tatăl meu o numește uneori „o veselă, respectuoasă, antivulgară, nepudibondă și foarte cumpătată descumpătare pe care fiecare e obligat să o părăsească atunci când nu mai poate reprezenta toate aceste atribute”. E ca un concurs de a nu te îmbăta, a nu-ți pierde mințile, a folosi băutura pentru a avea mai mult spirit și nu pentru a-ți pierde spiritul.

Cât despre faptul că totul trebuie luat ca atare doar după starea în care simte persoana respectivă că se află, dacă tot a fost vorba de el aici, un exemplu probat nu prin amintirile orale pe care i le-am consemnat eu tatălui meu, așa cum le-am auzit, ci prin cele tipărite despre Dinu Săraru în volumul „*Amintiri din Casa Scriitorilor*”.

Cu Dinu Săraru, tata este prieten dinainte de majoratul recunoscut de constituție la 18 ani, au trecut amândoi pe la vechea revistă „Flacăra”, au lucrat împreună la Radiodifuziune, au fost luați împreună în armată, duși la aceeași școală și goniți apoi în

detașamentele de muncă ale soldaților fii de chiaburi, pentru a ajunge până la urmă deținuți într-un lagăr de la Canalul Dunăre-Marea Neagră, a lucra, mai târziu, din nou împreună la revista „Luceafărul” și la Televiziune și a fi prieteni de familie pe vremea copilăriei noastre. Iată-l cum apare în volumul de amintiri publicat de tatăl meu în 2002:

La barul cu bănci de piele servea un negru bătrân - nea Petrică Johnson, despre care ne amuzam spunând că-i “rus alb” deoarece tatăl său, tot barman negru ajuns la un hotel din Odesa, se refugiasen în 1917 la București împreună cu celebrul cântăreț de taverne rusești Vertinski, cel care cânta pe versuri de Esenin niște melodii care te făceau să te sinucizi într-o frumos trăită disperare slavă. Vertinski și-a continuat destinul de rus alb plecând să cânte nobilimii țariste care mai rămăsese pe Coasta de Azur și revenind la bătrânețe-n Rusia, unde chiar a jucat într-un film. Tatăl lui nea Petrică a rămas aici devenind mahalagiu de Șoseaua Iancului și fiind luat la refec de anchetatorii armatelor de ocupație care nu iertau nici măcar un negru dacă fusese rus alb. Iar nea Petrică-mbătrânise urmându-i meseria celor câteva sute de rețete de cocteil și a creditului pe care-l suporta artiștilor care luau onorariile a doua zi. La braseria din față, cu loji la perete și măsuțe mici, rotunde, la geamuri, țăbul bătrân avea și el obiceiul să fie complice cu noi față de contabilitatea socialistă dându-ne în cont, deoarece la modul acesta devenise colecționar de artă. Era un om rafinat, care cunoștea toată protipendada bucureșteană, avea o frumoasă colecție de pictură strânsă de la artiștii pe care îi servise și se mândrea cu fiii de succes intelectual pe care, după expresia lui, îi crescuse “*Cu meseria asta de frunte plecată care aduce mari beneficii*”. Lui Dinu Săraru, care stătea cu noi dar nu bea, îi plăcea să-l iscodească pe bătrân ascultându-i amintirile despre lumea artistică și chiar părerile sincere despre parveniții de atunci care, înainte vreme, erau acceptații lui de a sta la colțul mesii

fără să consume. Cu chelnerii tineri, tot din pricină că îi era teamă să bea și trebuia sa-și petreacă în vreun fel timpul, Săraru o făcea oltenește pe marele boier, muștrulindu-i: “Bă, așa-mi servești tu mie supa ?... Păi știi tu cum mă servesc pe mine ăia de la Capșa ? !”... Fiind clientul de-o supă, fără prea mare consumație și nici bacșiș, chelnerii nu-l prea luau în serios; dar se supuneau respectuoși datorită relațiilor cu bătrânul ober. Iar Dinu își repeta plăcerea de a da indicații chelnerilor ducându-se a doua zi la Capșa și spunându-le celor de acolo: “Bă, știți voi cum sunt eu servit la Athenée Pallace ? !”... Pe vremea aceea, nu-și demonstrase decât oral harul de povestitor. De scris, scria critică teatrală sperându-i pe actori cu intransigența față de actul artistic, tot așa cum îi speria pe chelneri față de servitul supei. Există, poate chiar ca act artistic la unii, plăcerea de a da lecții. Care plăcere, uneori, ca în cazul lui, poate fi amuzantă. Dar nouă ne dădeau lecții atâția, erau atâția critici, atâția teoreticieni, atâția cronicari, atâția îndrumători și atâția cenזורi pe cap de scriitor, încât, cu toate că era băiat simpatic în felul lui, Dinu trăgea ponoasele impopularității acestora. Eugen Barbu îi spunea cu oarece simpatie “țățica”, iar alții îl antipatizau. Personaj agreabil în intimitatea noastră, Săraru era tratat de mulți cu ostilitatea față de critici. S-a salvat demonstrându-și capacitatea de a crea proză, ceea ce, unii critici o fac doar tânjind în mici încercări fofilate ca adende la volumele lor de cronici. Dar plăcerea de a da lecții, tot i-a rămas; pesemne ca sechelă a vechii lui îndeletniciri. De fapt, cred că nu e vorba atât de plăcerea de a da lecții, pentru că și lecțiile astea, se dau când ai oarecare știință. Mulți cronicari superficiali, nedepășind nivelul gazetăresc, își aroga actul critic doar pentru că nu-și pot asuma actul de creație. La nivelul criticii noastre care, de pe atunci, se organiza în găști, încercând să domine câte-o parcelă, actul critic era la Săraru, pur și simplu, plăcerea oltenească de a se simți șef. Și, dacă mă gândesc bine astăzi, chiar merită așa ceva; dar nu peste toată lumea. Poate, peste oltenii

căroră, în cărțile sale, le-a stilizat bijuteria lingvistică, asemenea poetului D. Ciurezu despre care vom vorbi mai târziu. Poezia acestuia și proza lui Săraru potențiază substanțial plasticitatea limbajului oltenesc, dând regionalismelor o macrodimensiune modernă. Pe atunci, însă, după exemplul agresivului Radu Popescu, ce scria cronici de-o elegantă superficialitate chiar și la spectacole pe care nu le văzuse, unul dintre lucrurile plăcute fiind să te faci salutat de către actori, Săraru doar tânjea și el pe lângă literatură. Dar, ca-n toată teoria cu tactica infanteriei, el a reușit să lase în urmă plutonul de veleitari căzuți la datorie. A reușit prin proză și nicidecum prin critică. Deoarece și critica literară adevărată, în dimensiunile ei reale de importanță culturală este, vorba lui Topârceanu: “...un lucru foarte mare!”.

Când l-am ajutat pe tatăl meu făcând coperta și cronologia biobibliografică a acelei cărți, pasajul de mai sus avea câte ceva în plus: După „servitul supei” era următoarea frază: „Cred că Dinu face critică nu din cultură teatrală, ci din vocația pe care și-a descoperit-o de a da lecții chelnerilor. Pentru că, tot așa cum îi plăcea să-l salute aceia după ce îi muștrulua, trăiește o mare satisfacție când un actor, care-și dorește și el, bietul, o mică laudă, sau măcar să nu fie criticat, îi spune „să trăiți coane Dinule”, chiar dacă-l înjură în spate”...

Iar, după „...salutat de către actori, Săraru...”, urma: „nu avea simțul colegialității artistice; se voia cu actorii mai mult director decât confrate; avea o plăcere sadică de a țipa la ei ca un majur, a-i admonesta, a le da lecții. Și a primit răsplata histrionică de a-l înjura chiar unii pe care i-a făcut oameni și le-a dat roluri mari”.

Ei bine, după corecturi, când a apărut cartea, am constatat că aceste pasaje lipseau și i-am imputat tatălui meu că nu e consecvent. Mi-a spus că dimpotrivă: E cel mai consecvent autor cu simțul umorului, grijuliu să-și corecteze textul tocmai pentru a-l păstra la demnitatea glumelor neajignitoare, la eleganța înțepăturii fără rană, chiar

dacă i se pare că personajul n-ar merita aceasta.

Îmi pare rău dar, așa mi-a spus, așa consemnez. De fapt, tata, care ați văzut mai sus cât de deschis îl apreciază și îl încurajează pe Săraru cel care a început să scrie proză de valoare, folosește aceeași măsură de sinceritate și în materie de cultură sau de caracter. O dată, a strigat cu ton de indignare la cei care se bucurau de înțepătura dintr-un articol de dicționar al cărui autor îl consemna pe temutul cronicar teatral astfel: „... născut 1932... studii liceale la Râmnicu Vâlcea cu bacalaureatul luat în 1972”... Și, pentru că unii spuneau că ar fi trebuit să se folosească termenul de „îndelungi studii liceale” sau „peste un sfert de veac de studii liceale”, tata i-a pus la punct categoric:

- Nu vă permit să-l bârfiți pe prietenul nostru Dinu Săraru. El este un fenomen: a scris mai multe cărți decât a citit !

La care, un confrate ardelean, rumegând lucrurile gospodărește, gândi ce gândi până ce exclamă nedumerit:

- Apăi cum, că n-are decât trei cărți ? !

- Întrutocmai ! - răspunse tata malițios - Absolut întrutocmai !

CUPRINSUL

Capitolul întâi: D' ale celui care a înregistrat -----	5
Capitolul al doilea: D' ale tinereții -----	23
Capitolul al treilea: D' ale confreriei ca palavră boemă și efectele luptei de clasă -----	51
Capitolul al patrulea: D'ale glumelor colegiale și <i>auto</i> -cenzura impusă de alții -----	77
Capitolul al cincilea: D'ale amăgirii literare ca megalomanie - vanitoșii, grafomanii și corupția ca rezultat al puterii. ----	107
Capitolul al șaselea: D'ale celor care sunt cu adevărat domni și despre precauțiile curajului cu fermoarul tras -----	125
Cronologia bibliografică a lui Corneliu Leu -----	153
Alte referințe -----	157
Cuprins -----	159

editie on-line www.cartesiarte.ro

Aceasta carte poate fi comandata la adresa :www.corectbooks.com